

Vad ska ändras i grundlagen?

DANIEL TARSCHYS, EUROPAPORTALEN 7/6 2005

Med stor schvung och retorisk panache driver Ulf Öberg och Gunnar Persson ståndpunkten att det nya EU-fördraget inte kan antas utan ändring av grundlagen och att det följaktligen krävs dubbla riksdagsbeslut, med mellanliggande val (Europaportalen 2/6 2005).

Vid ett seminarium häromveckan ställde jag dem två frågor:

- (1) vilka paragrafer i regeringsformen (RF) är det som skulle behöva ändras? och
- (2) hur skulle dessa paragrafer behöva lyda för att vara förenliga med fördraget?

I sitt inlägg på Europaportalen tar Öberg nu tag i den första av dessa båda frågor och nämner fyra paragrafer i RF som skulle vara oförenliga med det nya fördraget.

Två återfinns i åttonde kapitlet RF, där det bl.a. fastslås att föreskrifter om brott och rättsverkan av brott ska regleras genom lag.

Jo, så är det. Men många områden som enligt åttonde kapitlet regleras genom lag hanteras sedan länge av EU (eller EG, om man ska riktigt noga), till följd av tidigare kompetensöverföring.

Konsekvenserna av vad som nu föreslås beträffande bekämpning av gränsöverskridande brottslighet måste naturligtvis noga övervägas, men från rent konstitutionell synpunkt finns det inget som skiljer just detta område från andra områden där det enligt kap. 8 också krävs lagstiftning.

Nästan hela det åttonde kapitlet handlar i grund och botten om relationen mellan riksdag och regering. När vi gick med i EU-samarbetet accepterade riksdagen att överlåta sina egna ställningstaganden inom många normgivningsområden till regeringen i samverkan med andra regeringar, mot vissa institutionellt förankrade löften om medbestämmande (bl.a. genom EU-nämnden).

Det kan finnas goda skäl att utvärdera hur detta medbestämmande har fungerat i praktiken och hur möjligheten till offentlig genomlysning av lagstiftningsfrågor har påverkats genom medlemskapet i EU, men detta är en större uppgift som inte har någon direkt koppling till det aktuella fördraget.

Den tredje paragrafen som Öberg tar upp är RF 11:7. Hotet skulle här bestå i att den europeiska åklagarmyndigheten enligt fördragets artikel III-273 skulle kunna ge direktiv till svenska åklagare, vilket skulle äventyra det grundlagsfästa oberoendet i fråga om myndighetsutövning och tillämpning av lag.

Ett samarbete mellan åklagare inom EU har redan inletts, bl.a. genom flera konventioner och rambeslutet om den europeiska arresteringsordern. Som jag läser III-273 handlar artikeln snarast om hur man ska kunna stärka samarbetet mot den gränsöverskridande brottsligheten utan att inkräkta på de nationella myndigheternas procedurer. Punkt 2 i artikeln betonar särskilt att formella processrättsliga åtgärder ska vidtas av behöriga nationella tjänstemän. Artikel III-273 är en rambestämmelse som efter hand ska fyllas med innehåll i den närmare regleringen av Eurojust. Även i det sammanhanget bör det finnas goda möjligheter att bevaka det svenska rättsmaskineriets grundläggande principer.

Den fjärde paragrafen som Öberg tar upp är RF 1:8, som lyder:

”För rättsskipningen finns domstolar och för den offentliga förvaltningen statliga och kommunala förvaltningsmyndigheter.”

Om invändningen går ut på att dessa inrättningars monopol på dömande verksamhet och förvaltningsavgöranden plötsligt skulle äventyras genom det nya fördraget är detta en senkommen farhåga. EG-domstolen är som bekant redan i funktion, liksom kommissionen. Verkställigheten av deras beslut hanteras i allt väsentligt av nationella instanser. Någon ändring i detta förutskickas inte i det nya fördraget.

Öberg nämner slutligen traktatsrätten och tryckfrihetsrätten som två viktiga områden att bevaka vid granskningen av det nya fördraget. Det håller jag med om. Men de konkreta paragrafer som han anför som svar på min första fråga tror jag inte behöver vålla någon mer omfattande sömnlöshet hos dem som nu ska granska fördragets grundlagsenlighet.

Det finns åtskilligt som behöver ses över i RF, men inget som har något mer akut samband med det nu aktuella fördraget eller hindrar dess ratificering.

Min andra fråga förblir obesvarad. Om grundlagen nu behöver ändras, till vadå närmare bestämt? Innan det ges något besked på den punkten är det svårt att förstå varför ratificeringen av fördraget skulle kräva dubbla beslut med mellanliggande val. Om man inte vet vad man vill göra hjälper det inte att göra det två gånger.